

УДК 655.26.377.35

**РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ САМОРОЗВИТКУ
МОЛОДОГО ПЕДАГОГА (МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ)
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

Василишин Д.В.

(ДНЗ «Ставропігійське вище професійне училище м. Львова»)

В статті розглядаються проблеми, пов'язані з підготовкою майстрів виробничого навчання в системі професійно-технічної освіти

Ключові слова: інноваційна діяльність, особистісно-професійний саморозвиток, інноваційний освітній простір, інноваційні технології, професійна підготовка, майстер виробничого навчання, професійний педагог.

Стратегію сучасної педагогічної освіти становлять суб'єктивний розвиток та саморозвиток особистості педагога, здатного не тільки обслуговувати педагогічні і соціальні технології, які є, а й виходити за межі нормативної діяльності, здійснювати інноваційні процеси творчості. Ця стратегія втілюється у принциповій спрямованості змісту й форм навчального процесу педагогічної школи, що є пріоритетом особистісно орієнтованих технологій педагогічної освіти.

Процес розвитку інноваційної діяльності починається з мотиваційно-особистісного рівня. Досягнення педагогічної науки останніх років вимагають здійснити концептуальне і практичне осмислення інноваційних шляхів підготовки молодого педагога в системі професійно-технічної освіти. Один з інноваційних напрямів підготовки педагога, а, отже, і підвищення якості освіти – це становлення педагогічного досвіду.

Професійній школі – основному інституту соціального виховання й освіти потрібний новий педагог, який може виконати соціальне завдання становлення сучасної людини. Цей педагог має бути з інноваційним стилем мислення, гнучким, здатним до творчої і професійної діяльності, до самовизначення і саморозвитку.

Для цього в навчальному закладі повинні створюватися умови, спрямовані на розвиток потреби і здатності до професійного саморозвитку як молодого педагога, так і педагога зі стажем роботи.

Першочергове завдання, що стоїть перед педагогами, використовуючи сучасні методи інноваційних технологій, – це підготовка молоді до життя у реальному світі.

Проблема інноваційної діяльності учителя в останнє десятиліття стає однією з актуальних у вітчизняній педагогіці профтехосвіти.

Активізація пізнавальної діяльності, розвиток самостійності і творчості тих, що навчаються, була і залишається одним з актуальних завдань педагогіки. Її реалізація у сучасній профтехосвіті сприятиме підготовці конкурентоспроможних висококваліфікованих фахівців, здатних до активної творчої діяльності та постійного самовдосконалення. Для цього необхідно підвищити якість освіти, зокрема, вводячи нові методи і засоби активного оволодіння спеціальністю, здійснювати навчання на основі творчої співпраці викладача та учня і поваги до його особи. Такі методи навчання мають спиратись на діалог, на розвиток в учня здатності до самостійних суджень, вміння вести наукову суперечку.

Відомо, що залежно від рівня пізнавальної активності у навчальному процесі розрізняють пасивне й активне навчання. Під час пасивного навчання той, хто навчається, виступає в ролі об'єкта навчальної діяльності: він повинен засвоїти і відтворити матеріал, який передається йому викладачем або іншим джерелом знань. Це відбувається під час використання лекцій-монологу, читання літератури. Учні, у такому випадку, зазвичай, не співпрацюють один з одним і не виконують проблемних та пошукових завдань.

Одним з сучасних напрямів «активного навчання» є інтерактивне навчання. Інтерація у *психології* – це здатність взаємодіяти чи бути в режимі бесіди або діалогу з кимось. У *педагогіці* – це спосіб пізнання, здійснюваний у формах спільної діяльності тих, хто навчається, під час якого усі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, вирішують проблеми спільно, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку в процесі вирішення проблем. Під час активного навчання учні стають суб'єктом навчальної діяльності, вступають у діалог з викладачем, активно беруть участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові та проблемні завдання. Вони здійснюють взаємодію один з одним під час виконання завдань у парі чи групі.

Актуальною стає і проблема самодіагностики особистісних потенційних можливостей молодого педагога, що є основою включення його в інноваційну діяльність.

Вагоме місце у забезпеченні ефективності роботи займає людський фактор. Успішне вирішення завдань з навчання, виховання і розвитку майбутніх кваліфікованих робітників професійно-технічних навчальних закладів залежить від якісного складу педагогічного колективу.

Серед багатьох педагогічних професій є одна особлива – *майстер виробничого навчання*, тобто *професійний педагог*. Її назва на перший погляд є простою і звичайною. Але коли заглибитись в її сутність, осмислити значення кожного слова, тоді й виявиться, що мова йде про одну з найскладніших, найпотрібніших і найвідповідальніших професій. Адже майстер виробничого навчання у професійному закладі – це передусім педагог, основний організатор навчання учнів, різних виховних заходів, їхній наставник, вихователь [5].

Майстер – центральна фігура у навчанні і вихованні учнів.

Майстру виробничого навчання належить провідна роль у підготовці учнів профтехосвіти. Його завдання – прищепити майбутнім робітникам знання, навички й уміння, сформувані їх світосприйняття.

Успіхи роботи майстра виробничого навчання значною мірою залежать від рівня його педагогічної підготовки і професійної майстерності. Важливою формою підвищення кваліфікації професійних педагогів має стати самостійне вивчення питань педагогіки, психології, методики виробничого навчання і виховання.

Окрім високого професіоналізму і компетентності, глибоких педагогічних і виробничих знань, володіння найскладнішими вміннями і навичками на рівні останніх досягнень науково-технічного прогресу, професійному педагогу мають бути притаманні любов до вихованців, милосердя, доброта і чуйність, повага і довіра та інші загальнолюдські якості.

Безумовно, цей педагог має бути справжнім майстром з професії, якої він навчає юнаків та дівчат, але поряд з цим він повинен мати психолого-педагогічну підготовку. Без цього не сформується й педагогічна майстерність, яка є запорукою творчого

розв'язання нових освітньо-виховних завдань.

Для педагога, а особливо молодого, мають бути притаманними:

- ввічливість та доброзичливість, що виражає поважне ставлення до людини;
- коректність або вміння тримати себе завжди в рамках пристойності, навіть у конфліктній ситуації;
- тактовність;
- врівноваженість, витримка, терпеливість;
- обов'язковість – відповідність слова і діла, пунктуальність та відповідальність;
- вміння спілкуватися, знайти контакт, викликати у співрозмовника довіру та відвертість [4].

Висока вимога до себе й учнів має стати основою взаємовідносин педагога з колективом. Авторитет професійного педагога є запорукою його успішної діяльності, надає право на керівництво, визнання учнів. Про високий авторитет майстра свідчить прагнення учнів багато в чому наслідувати його.

Підлітковий вік – це роки самоствердження. Майстер виробничого навчання повинен виявляти педагогічний такт, здійснюючи гальмування одних процесів, розвиваючи і сприяючи розвитку інших. Важливо, щоб учні наслідували майстра. Якщо майстер працелюбний, відповідальний, скромний, то більшість учнів групи стають такими ж. Якщо в майстра переважають лихі думки та вчинки, то навіть ці тихі та скромні діти, які прийшли навчатись, переймають негативні якості. Вони вірять своєму керівнику і вважають, що все сказано і зроблено ним – еталон. Майстер зобов'язаний бути зразком у всьому: професійній майстерності, поведінці, ерудиції. Часто говорять: «Який майстер – такі й учні» [7]. Особливо це потрібно усвідомити молодим майстрам виробничого навчання і не переходити межу дозволеності. Не потрібно покрикувати на учнів –

вони не прощають незаслужених окриків на них, зневаги, приниження їхньої гідності, але й не треба бути «близькими товаришами», тобто потрібно зберігати субординацію, не відкривати свої слабкі сторони. Якщо з року в рік у майстра погані групи, то краще йому змінити роботу і не мучити дітей. Не буває поганих груп, є неправильний підхід до учнів.

У процесі взаємовідносин учнів важливо, щоб у групі був лідер «позитивний». Майстер має вміло підтримувати такого лідера, який би мав об'єднати учнів групи навколо себе. Це дасть позитивний результат у навчанні та вихованні учнів. Також майстер за короткий час має знайти індивідуальний підхід до кожного учня, заслужити довіру і контролювати дію на учнів, оскільки у підлітковий період часто відбувається відчуження від дорослих і зазвичай потрібна допомога людини, якій підліток довіряє.

Майстер виробничого навчання не повинен працювати самостійно, успіх навчально-виховної роботи залежить від зусиль всього педагогічного колективу навчального закладу. Професійні педагоги спільно з викладачами, вихователями, іншими працівниками мають систематично приділяти увагу розвитку особистості учнів, їхньої загальної культури, самостійності й відповідальності, національної самосвідомості. Зросли вимоги до рівня культури й організації педагогічної праці майстра виробничого навчання, дотримання ним принципів і норм професійної етики педагога, підвищення теоретичного рівня, професійної кваліфікації, педагогічної майстерності і новітніх технологій.

Здатність молодого педагога здійснювати гуманістичне виховання й освіту, тобто сприяти становленню особи учня, буде продуктивніше розвиватися, якщо він сам прагне інтенсивно розвивати у себе особистісну

професійну зрілість, яка найпродуктивніше може бути розкрита при його включенні в інноваційну діяльність.

Однією з найважливіших складових педагогічної майстерності, які визначають авторитет педагога, є його вміння встановлювати та підтримувати взаємовідносини з учнями та членами педагогічного колективу навчального закладу, прислухатись до порад старших товаришів, бо, як сказав В. Сухомлинський: «Повага, шанування старших поколінь – закон нашого життя. Шанувати старших потрібно тому, що вони мудріші, духовно багатші за тебе. У кожну хвилину свого спілкування зі старшими умій вчитися у них. Не будь самовпевненим. Не думай, що, якщо ти

* * *

Продуктивність впливу інноваційної діяльності на особистісно-професійний саморозвиток молодого педагога залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників професійного саморозвитку особи молодого педагога відносимо: гуманістичну спрямованість освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу процесу особистісно-професійного саморозвитку молодого

молодий і повний сил, ти все можеш. Є речі, які посилені тільки старості, тому що в ній – мудрість багатьох поколінь. Воля і слово старших – закон для всіх нас. Будь скромним. Скромність – це дисципліна людських відносин і вчинків, бажань думки і почуття, волі і характеру, працьовитості, старанності і наполегливості. Хвальки ніколи не бувають старанними працівниками.

В окремих людей особисте життя складається невдало. Умій відчувати і розуміти особливу ранимість такої людини і не виставляй перед ним на показ своє щастя і благополуччя. Скромність і міра в radoшах і благополуччі – дуже цінна риса, що свідчить про твою порядність» [6].

педагога, орієнтації педагогічного співтовариства на особистісне зростання. До внутрішніх відносяться: гуманістична спрямованість особи і мотиваційна готовність молодого педагога до інноваційної діяльності і особистісно-професійного саморозвитку; професійна компетентність молодого педагога; здатність учителя бути суб'єктом інноваційної діяльності і власного розвитку.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Анохина Т.* Педагогическая поддержка как реальность современного образования / Новые ценности образования. Вып. 6. М.: Инноватор, ИЛИ РАО, 1996. – С. 71–88.

2. *Макаренко А. С.* Избранные произведения: В 3-х т. / Редкол.: Н. Д. Ярмаченко и др. – К.: Рад. школа, 1983. – 576 с. – (Пед. б-ка).

3. *Нісімчук А. С.* Педагогіка: підручник. – К.: Атіка, 2007. – 344 с. – ISBN 978-966-326-234-5.

4. *Ортинський В. Л.* Актуальні питання культури поведінки молодого спеціаліста. – Навч. посіб. – Львів: Афіша, 2004. – 178 с. – ISBN 996-325-037-2.

5. *Педагогічна книга майстра ви-*

робничого навчання: навч.-метод. Посібник / Н. Г. Ничкало, В. О. Зайчук, Н. М. Розенберг та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. – 2-ге вид., допов. – К.: Вища шк., 1994. – 384 с. – ISBN 5-11-003818-X.

6. *Сухомлинский В. А.* Как воспитать настоящего человека (Советы воспитателям). – К.: Радянська школа. – 1975. – 236 с.

7. *Савченко В. И.* Работа мастера в начальный период обучения. – К.: Вища школа, 1987. – 88 с.

8. *Ушинський К. Д.* Збірник педагогічних творів: у 2-х т. / Редкол.: В. Н. Столетов та інші. – К.: Рад. Школа, 1983. – (Пед. б-ка). – 488 с.

Василишин Д.В. Роль инновационной деятельности в личностно-профессиональном саморазвитии молодого педагога (мастера производственного обучения) профессионально-технического образования. В статье рассматриваются проблемы, связанные с подготовкой мастеров производственного обучения в системе профессионально-технического образования.

Ключевые слова: инновационная деятельность, личностно-профессиональное саморазвитие, инновационное образовательное пространство, инновационные технологии, профессиональная подготовка, мастер производственного обучения, профессиональный педагог

Vasilishin D.V. The role of innovation in personal and professional self-development of the young teacher (master of industrial training), vocational and technical education. The article examines the problems associated with the preparation of trainers in the system of vocational education.

Keywords: innovative activity, personal and professional self-development, an innovative educational environment, innovative technology, professional training, master of industrial training, professional teacher

ПРОФЕСОР ЛЕОНАРД АНТОНОВИЧ ЯЧЕВСЬКИЙ: КАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ

*Кушлакова Н.М., канд. іст. наук,
(Західнодонбаський інститут МАУП (м. Павлоград)*

Дніпропетровський Національний гірничий університет (НГУ) є найстарішим вищим навчальним закладом України з гірничого профілю, історія якого розпочалась з відкриття в Катеринославі Вищого гірничого училища (КВГУ) в 1899 р.. Професорсько-викладацький склад даного навчального закладу проходив ретельний відбір всеросійського рівня, а тому кожна особистість представляє великий інтерес для дослідників та істориків вітчизняної науки і техніки. Однією з таких особистостей є перший мінералог та кристалограф КВГУ Леонард Антонович Ячевський. У вітчизняній історіографічній літературі до останнього часу була практично відсутня інформація про життя та діяльність вченого, а в різних енциклопедично-довідкових джерелах в основному повторювались відомості зі словника Брокгауза та Ефрона: «геолог,

горный инженер. Родился в 1858 г. Окончил курс в Горном институте. Геологические исследования производил в Забайкальской области, затем в окрестностях Нерчинска и по притокам р. Онона (золотые прииски)... Позже Ячевский состоял профессором минералогии в екатеринославском высшем горном училище...» [7].

Наукова розвідка І. М. Єлінова щодо життя та діяльності Л.А. Ячевського [3] ліквідувала значні прогалини та «білі плями» в біографії вченого, але й в ній не розкрито катеринославський період діяльності вченого. Тому метою даної роботи стала саме науково-педагогічна та громадсько-наукова діяльність екстраординарного професора Леонарда Антоновича Ячевського, який протягом 1900-1903 рр. був головою Катеринославського відділення Імператорського Російського технічного товариства.